

De Bergrede van Hoogcruts

(Een berg in een kerk zonder dak)

Hoe kunstenaars, landschap, publiek (en bedrijven) elkaar kunnen ontmoeten en waar daaruit kan ontstaan.

Toespraak voor de ontbijtsessie over de Bright Arts Heuvellandbiennale in de kapel van Hoogcruts.

Drie weken terug was ik hier voor het eerst.

Ik had al een conceptvoordracht geschreven en droeg die voor (voor Wanda, Ton, Lukas en Martin).

Maar terwijl ik het verhaal uittestte, besepte ik dat ik de kern van de Heuvellandbiennale miste.

In de Biennale gaat het namelijk om kruisbestuivingen tussen landschap, kunstenaars, publiek, instellingen en bedrijven.

Kruisbestuivingen die de tijdelijkheid van kunst en de raadselachtige samenhang van tijdelijkheid en duurzaamheid invoelbaar maken.

Terwijl ik dus drie weken terug mijn tekst over de samenhang van kunst en landschap en de eventuele sponsoring door bedrijven, overheden en instellingen voordroeg, liet ik het landschap, de omgeving en vooral deze ruimte, bij me binnenkomen.

Een kerk zonder dak (de enige kerk waar je rechtstreeks in contact staat met de hemel, aldus Edmond Staal) – laat daar een kunstenaar op los, en hemelbestormende vergezichten zijn gegarandeerd [het kunstenaarsdak gaat er ook af, zagezegd].

Maar dat is niet alles. In die kerk zonder dak ligt, alsof het er al tweeduizend jaar ligt, een berg zand.

Een berg in een kerk zonder dak – laat daar een schrijver op los, en je loopt het risico dat er een nieuwe Bergrede ontstaat.

Ik moet dus, besepte ik drie weken terug, als opmaat van deze bijeenkomst gewoon een bergrede afsteken.

De plek vraagt er om.

En de heilige geest van de Bright Arts Heuvellandbiënnale misschien ook wel. Zo'n Bergrede kan beginnen met een bezinning op de naam van de plek waar we ons bevinden.

Wie wikipedia heeft geraadpleegd over de oorsprong van dit klooster van Hoogcruts heeft daar ook het verhaal gelezen van de herder die hier in 1428 tussen de doornstruiken een kruis aanschouwde en een visioen onderging dat zo indrukwekkend was dat zelfs de schapen op hun knieën vielen.

Een soortgelijk effect hopen wij vandaag te bereiken.

Zoals Hoogcruts ontstond heel het Heuvelland in zijn natuurhistorische en economische dimensies uit een samenspel van kruis, zwaard, ploeg, mens en landschap.

Als weinig landschappen in Europa vertelt het Heuvelland dat verhaal van een betrekkelijk duurzaam proces dat doorgaat tot op de dag van vandaag.

In dat proces gaat het niet alleen om een instrumentele benadering van de omgeving. Maar ook om het besef dat het landschap gaandeweg een intrinsieke waarde verwierf, die kan blijven bestaan doordat mensen haar koesteren, cultiveren en versterken.

Het landschap is in vele opzichten al impliciete kunst.

Door er expliciet kunst bij te betrekken kunnen we dat besef en die waarde duurzamer maken.

Om dat te bereiken draait de Heuvelland Biennale niet zozeer om kostbare kunstwerken die we achter glas en strenge beveiliging tentoonstellen.

Centraal staat kunst die zich verhoudt tot het landschap, die er een gesprek mee aangaat, die in zekere zin uit het landschap is ontstaan en er blijft liggen of hangen of staan totdat het... ergens richting eeuwigheid der eeuwen, is vergaan.

Kunst als raadsels in het landschap.

[Net als die kerk zonder dak.]

Kunstwerken als uitroeptekens en vraagtekens bij al die andere niet meer of steeds minder raadselachtige kanten van menselijke bedrijvigheid in deze contreien.

Bright Arts als een complementaire beweging tegenover, bijvoorbeeld, het succesvolle Brightlands dat nadrukkelijk is uitgenodigd om mee te doen aan deze dans van kunst en landschap, economie en cultuur, tijdelijkheid en duurzaamheid.

Ter afsluiting van deze Bergrede van Hoogcruts kon ik het niet laten de oorspronkelijke Bergrede uit de kast te halen.

‘Zalig de zachtmoedigen, want zij zullen het land bezitten,’ lees ik daar.

In de interpretatie van de vorige paus (die een briljant boek over Jezus schreef, maar dat terzijde), is hiermee de hoop op het Beloofde Land uitgesproken.

Wat mij betreft staat de Biënnale in het teken van een tweejaarlijkse aankomst in het Beloofde Heuvelland dat steeds meer op waarde wordt geschat en waar we steeds respect- en kunstvoller mee omgaan.

Zalig de mensen die deze droom van Bright Arts zien.

Zalig de zielen die zien hoe van hieruit de diaspora van een nieuwe kunstbeleving kan ontstaan.

Zalig de kunstenaars en sponsors die hier eigenzinnige plaatsen ontdekken en bezielen en elkaar aldus tot excellerende hoogten optillen (je zou bijna roepen: gloria in excelsis).

Zalig degenen die straks samen genieten van raadselachtige kunstwerken tussen doornstruiken, op prachtige plateaus en andere wonderlijke plekken.

Zalig degenen die dan op hun knieën vallen. Net als, mochten die in de buurt zijn, de schapen.

Govert Derix, Hoogcruts, 26 september 2019, 7.00 uur